

Välkommen till Gryts skärgård!

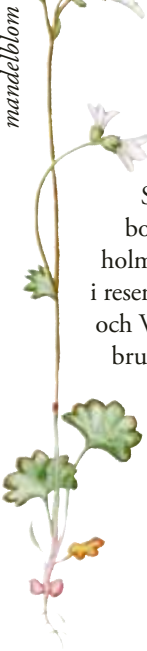
I de fyra naturreservaten Gryt, Ängelholm, Ämtö och Väggö skyddas skärgårdsnatur med höga natur- och kulturvärden för framtiden. Reservaten omfattar ett vidsträckt område som sträcker sig från inner- och mellanskärgårdens skogsklädda öar över ytterskärgårdens kala kobbar och skär ut mot öppet hav. Många öar bär tydliga spår från det gamla skärgårdsjordbruket. Än idag kan du möta betande djur på flera platser. Gryts skärgård är välbesökt av båtfolk och paddlare tack vare den unika naturen och många fina naturhamnar.

Gammelskogar med sällsynta invånare

Skärgårdsnaturen präglas av magra hållmarker. I de magra jordarna är det nästan bara tallen som trivs. Tallskogen påverkas starkt av de salta havsvindarna och träden har därför ett karaktäristiskt, knotigt utseende. På många öar, exempelvis Väggö och Gröskär, finns flera hundra år gamla träd. Att träden är gamla syns på den speciella barken som påminner om en sköldpaddas skal. Tillsammans med solbelysta torrakor och omkullfallna träd är de gamla furorna hem för en rad sällsynta lavar, svampar och insekter.

Taggbocken är en stor, kraftig skalbagge i familjen långhorningar som lägger ägg i solbelyst gammal tallved.

Gamla kulturmiljöer med ek

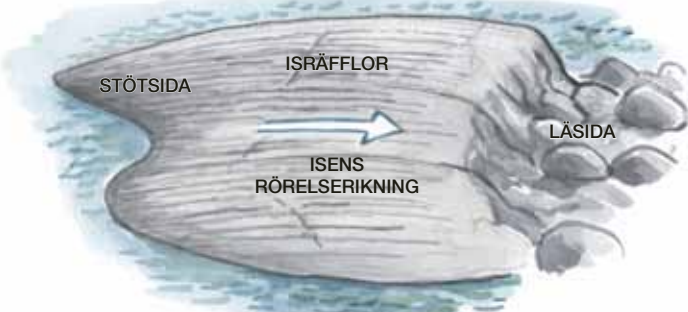
Idag ger stora delar av skärgårdsnaturen ett vilt och orört intryck, men förr i tiden var många av öarna bebodda och intensivt brukade. Skärgårdsbefolkningen försörjde sig på fiske och boskapsskötsel. Djuren flyttades från holme till holme där de fick ströva fritt och beta. På flera öar i reservaten, bland annat Hässelö, Ängelholmen, Ekö och Väggö fanns marker med tjockare jordtäckte som brukades som åkrar och ängar. Lövträd har idag tagit över de gamla odlingsmarkerna, men här och var syns ännu öppna gläntor tack vare ett kontinuerligt bete. I de ljusöppna gräsmarkerna är florans ställvis artrik med arter som gullviva, mandelblom och jungfrulin.

Ejdern är skärgårdens karaktärsfågel nummer ett och de stora flockarna hörs vida omkring i parningstider. Fiskande storskrake och storskarv är en annan vanlig syn. Längs stränderna kan du hålla utkik efter vadare som strandskata och drillsnäppa. På ytterskärgårdens kala kobbar och skär häckar svarta och kustlabb i skydd av larmande kolonier av tärnor, måsar och trutar.

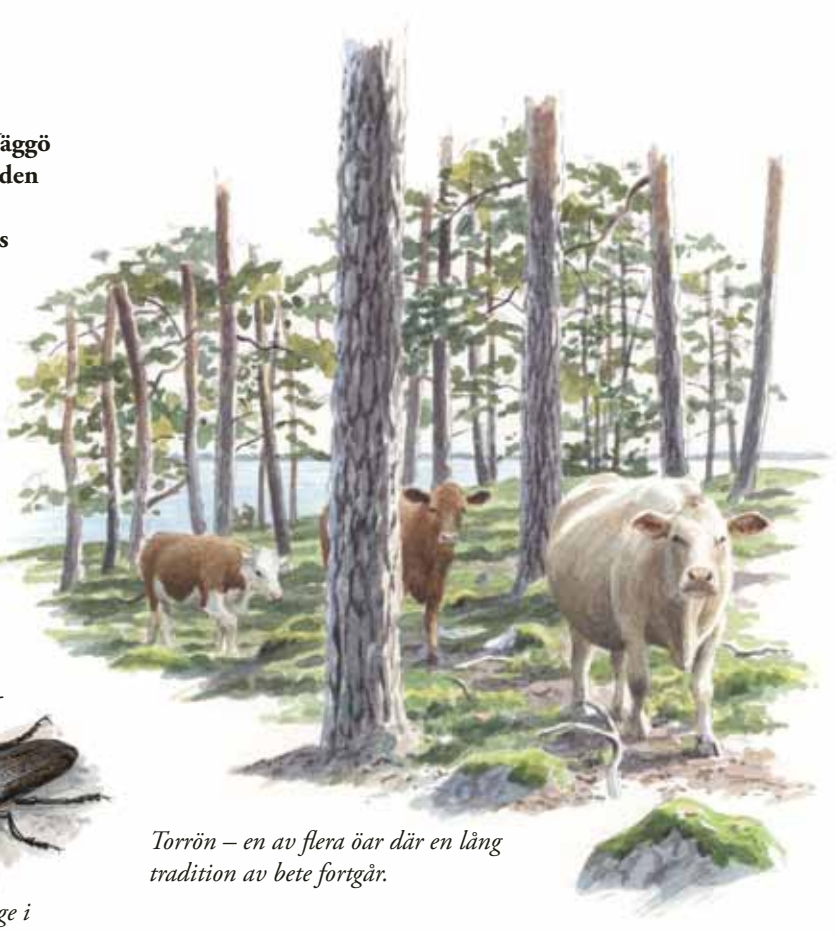

Skärgårdens ursprung

Öarna i skärgården består av 1 900 miljoner år gammalt urberg av framför allt gnejs och granit. Här och var i urbergs-hällarna syns slingriga och oregelbundna mönster av yngre bergarter som mörk amfibolit och diabas. Berggrunden i skärgården är gammal men själva landskapet är relativt ungt, skapat av de mäktiga inlandsisar som i perioder täckt vårt land. Inlandsisarna slipade berget runt och slätt. De rundslipade hällarna skiljer våra skärgårdar från de flesta andra skärgårdar i världen. Här och var, på exempelvis Ytterö i Gryts naturreservat, finns djupa håll, jättegrytor, i hällarna. De har bildats av smältvatten från inlandsisen. I smältvattnet bildades kraftiga strömvirvlar som likt jättelika bormaskiner svarvade fram hålen i berget. I botten av vissa grytor finns också så kallade löpstenar som hjälpt till att fördjupa hålen. Den tjocka och tunga inlandsisen pressade också ner jordskorpan, men när isen smälte undan kunde landet resa sig igen. Landhöjningen pågår fortfarande med 2-3 mm per år. Därför dyker nya skär upp i ytterskärgården samtidigt som öarna i väster smälter ihop med fastlandet.

De isslipade rundhällarna lutar mot nordväst, det håll som isen kom ifrån (stötsidan). I den släta stötsidan syns ofta isräfflor, grunda repor i samma riktning som isen rört sig. Sydostsidan (läsidan) är ofta brant och kantig, ibland med lösa block och stenar.

Torrön – en av flera öar där en lång tradition av bete fortgår.

I Ämtöreservatet finns flera fina miljöer med vidkroniga hagmarksekar. De äldsta ekarna är värdefulla för mossor, lavar, svampar och insekter. Här har bland annat den stora och ovanliga ekoxen hittats. För att den ljusälskande eken och dess invånare ska trivas är ett fortsatt bete som håller skogen ljusöppen och luckig en förutsättning.

Havsörn och skärgårdens andra fåglar

Hällmarkernas gammeltallar är utmärkta boträd för havsörnens tunga bon. Även när havsörnen var som mest hotad fanns fortfarande häckande havsörnar i området. Med lite tur får du syn på den stora rovfågeln, svävande över trädtopparna på sina breda vingar. I de variationsrika skärgårdsreservaten finns plats för många olika slags fåglar. I de gamla tallskogarna trivs korsnäbbar, spillkråka och rödstjärt. Lövskogarna är artrika fågelmiljöer och hem för bland annat flugsnappare och en rad olika sångare.

Upptäck naturreservaten i Gryts skärgård!

Inom naturreservatens gränser finns några av östgötaskärgårdens mest välbesökta öar, tack vare skyddade naturhamnar och släta badklippor. Kajakpaddlare lockas av myllret av öar, kobbar och skär med möjlighet att hitta en egen plats för rast eller övernattnig. Nedan beskrivs några av reservatens öar.

Långholmsviken på Väggö är en välbesökt naturhamn med sopmaja. I anslutning till hamnen finns en liten semesterby där det går att hyra stugor. Från hamnen utgår ett nät av stigar.

Torrön. Den betade tallskogen på Torrön är luckig och strövvänlig.

Ytterö och Innerö. Här kan du uppleva skärgårdens stillhet på naturens egna villkor. Öarna ingår även i ett Hänsynsområde där besökare uppmanas visa extra omtanke mot naturmiljön och andra besökare. Naturhamnar med sopmajor.

Höga Mansskär är värt ett strandhugg för sina vackra klip-pors skull. Hit åkte ungdomarna från Fångö för att dansa till dragspelsmusik och fiol till en fond av öppet hav och horisonten i öster.

Gubbön och Gubbö Långholmen med naturhamnar, sopmajor och släta klippor är två av områdets mest populära öar. Besökare kommer också för att njuta av den magnifika utsikten från Gubbö kupa.

Sjömärkeskumlet på Gubbön byggdes 1826 av lotsar från Kättilö lotsby. Kumlet ersatte ett äldre sjömärke, en vårdkuse, som kan ha varit i bruk ända sedan järnåldern.

Besök Gryts skärgård!

Gryts skärgård omfattar hundratals öar, kobbar och skär. Den här foldern beskriver skärgårdsnaturen med fokus på de fyra naturreservaten Gryt, Väggö, Ämtö och Ängelholm. Här finns en unik natur, som tillsammans med fina naturhamnar gjort flera av reservatens öar till några av Östgötaskärgårdens mest välbesökta. I foldern finns en karta med besöksinformation för dig som vill göra ett besök i den vackra skärgården.

Skärgårdens gigant – havsörnen – en vanlig syn i Gryts skärgård.

Naturreservat avsätts för att bevara och värda områden med värdefull natur och för att trygga tillgången på mark för friluftsliv. Särskilda föreskrifter finns anslagna vid reservaten - var mån om att följa dem. Förvaltning, vård och information bekostas huvudsakligen med statsbidrag som förmedlas av Naturvårdsverket. Naturreservaten förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland, tel: 013-19 60 00. Ängelholm, Ämtö, Väggö och delar av Gryt naturreservat ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefull natur. Läs mer om Östergötlands natur på www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Produktion: Naturcentrum AB 2013. Illustrationer: N. Forshed med undantag av skogsbete på Torrön av N. Johansson och sjömärkeskummet av C. Lindkvist.

Gryt, Ängelholm, Ämtö och Väggö

Teckenförklaring

- Naturreseervat
- Tillträdesförbud 1/2–15/8
- Fågelskyddsområde
tillträdesförbud 1/4–31/7 (gäller även vatten-
området intill 100 meter från strand)
- Fågelskyddsområde
tillträdesförbud 1/4–15/7 (gäller landstigning)
- Passage tillåten
- Vandringsled
- Sopmaja (soptunna och torrdass)
- Utsiktsplats
- Skärgårdsinformation

Tänk på:

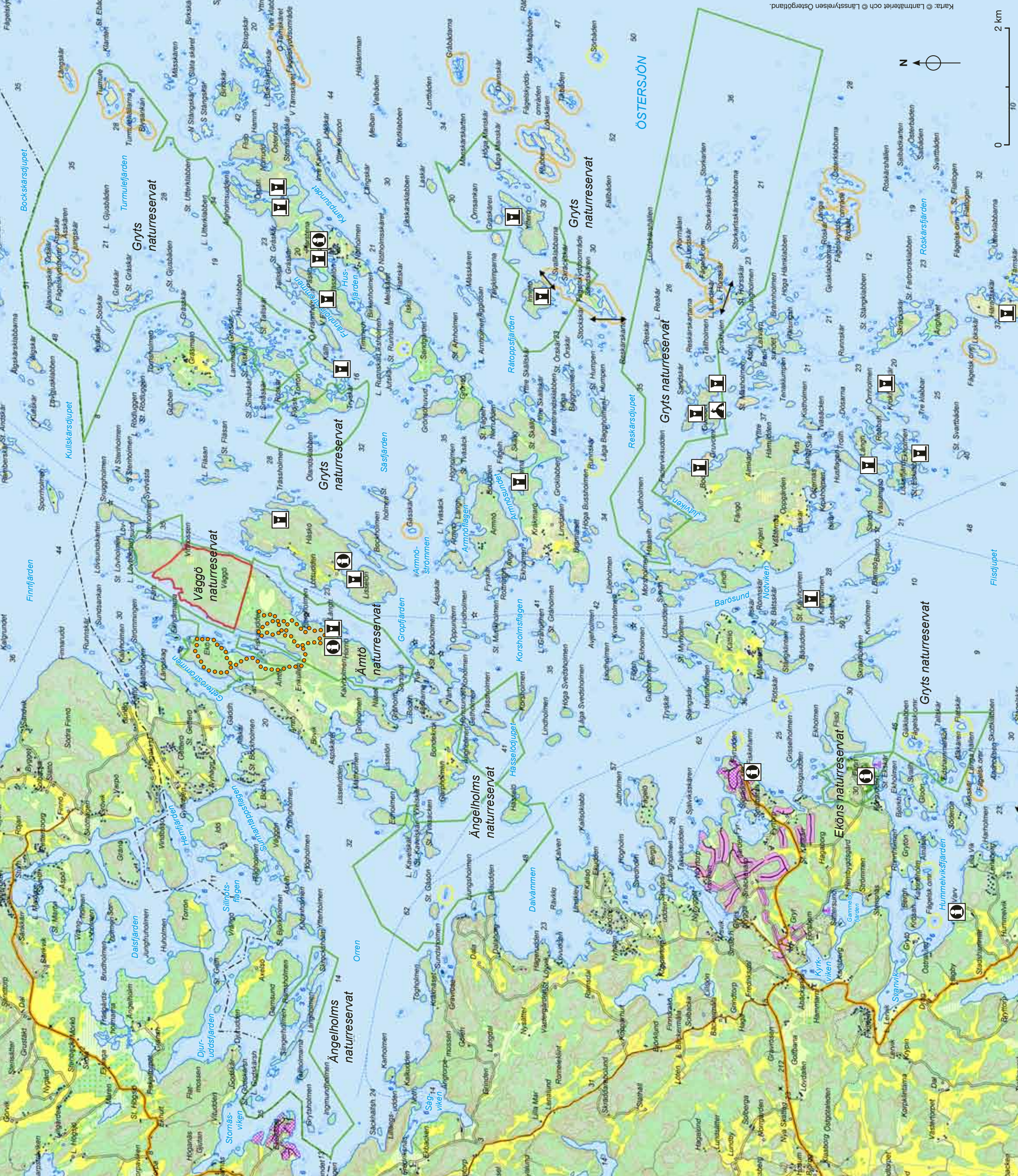
- Att följa allemansrättens huvudregel – inte störa – inte förstöra.
- Att respektera en hemfridszon till annans egendom
- Att inte elda på berghälar och att respektera eld-
ningsförbud.
- Att ta med dina sopor hem eller använda sopmajsorna.
- Att inte störa betesdjur och vara noga med att
stänga grindar efter dig.

- Att hundar och andra lösgående husdjur kan göra
skada. Kopplingstvång råder på alla öar utan landför-
bindelse 1/3–20/8. I många reservat gäller kopplings-
tvånget året runt.

I reservaten och på länsstyrelsens hemsida finns full-
ständiga föreskrifter som gäller i reservaten – var mån
om att följa dem!

Fågelskyddsområden

Häckande fåglar är känsliga för störning. Därför är
vissa öar i skärgården fågelskyddsområden med
tillträdesförbud delar av året. Fågelskyddsområdena
ändras ibland men markeras alltid med skyltar som är
synliga på långt håll. Det är viktigt att vi alla respek-
terar skyddsområdena för att vi i framtiden ska få
uppleva ett rikt fågelliv.

Karta: © Lantmäteriet och © Länsstyrelsen Östergötland.

FÅGELSKYDD

Tillåtet förbudet

1/2 - 15/8

Öar även vattenområde
intill 100 m från strand

FÅGELSKYDD

Tillåtet förbudet

1/4 - 31/7

Gårdsområde och vattenområde
intill 100 m från strand

FÅGELSKYDD

Tillåtet förbudet

1/4 - 15/7

Öar även vattenområde
intill 100 m från strand